יב: בתולה נשאת פרק ראשון כתובות

ביון דחזו דמזלולי בהו. פירש בקונטרס שהיו קלות בעיניהן להוליאן לפי שהיתה כתובתן מועטת וקשה דמעיקרא נמי הוו יודעי שקלות בעיניהן להוליאן כיון דמועט ונלמה לר"י לפרש דמזלולי בהו שמקנא כי אדם היו נמנעים מלנושאם לפי שהיו קלות בעיניהן שאין לה כתובה אלא רביע ממה שיש לה לנשואה ומקיטו לה מאתן כיון דחזו דפרסי מיניהו לגמרי והיו קופלים קודם על בתולות ישראל ולא היה שום אדם קופץ עליהם אהדדיהו למילתייהו שהיו נמנעים ולא לגמרי פורשים וכמר הכי נקט ופרש: [1]**בית** דין של כהנים היו גובין כו' **ולא** מיחו בידם חכמים. תע"ש שלא כתב בלשון תוספת אלא מרבע מאות דחזו ליכי וקא ס"ד דלא תגבה אלא חזו ובלשון תוספת לא כתב קא משמע לן דמנהג טוב מאד הוא ולאוי להיות בכתובה ובמשפחות המיוחסות ושייך בהו למימר דחזו ליכי ואפי' לא כתב לה כתובה גובה מרבע מאות בתנאי כ"ד כמו בכנות ישראל מאתים דתקנה גמורה היא: **והוא** אומר לא כי כו'. תע"ג דבסוף המנין (כ"ק דף לה: ושם) דייק מדקתני לא כי למיירי בכרי הכא דליכא למיטעי קתני לא כי תע"ג למיירי בשמא: **מנה** לי בידך והלה **אומר אינו יודע.** פי' אינו יודע אם הלוותיו ממעות אבל הלוותיו ואינו יודע אם פרעתיך תנן בהדיא בגחזל בתרא (שם קיח.) למיר: **רב** הונא ורב יהודה **אמרי חייב.** לכאורה נראה שאינו יכול לישבע משום דטעמייה דר' אבא משום דדיים (שבועות ל' מז.) שבועת ה' תהיה בין שניהם ולא בין שני היורשין כגון אמר מנה לאבא ביד אביך ואמר המשין ידענא והמשין לא ידענא ואבוה כה"ג ממון שאין יכול לישבע משום ואי מנה לי בידך והלה אומר אינו יודע מייב אין כאן שבועה דאפי' הוא אומר אין יודע בכל מייב ומימה דבפרק יש נוחלין (כ"ב דף קלה. ושם) גבי האומר זה אחי משמע דאפילו אית ליה מנה לי בידך והלה אומר אינו יודע מייב וכפ' מזקת הבתים (שם לד. ושם) משמע דאית ליה לרב' אבא וי"ל דאפי' למ"ד מייב איבא למידרש שבועת ה' תהיה בין שניהם ולא בין היורשין דשניהם לא ידעי אלא שעד אחד מעיד שאחד מייב לאחיו מנה דבאבוה ממון שאינו יכול לישבע משום תימה דרב יהודה גופיה אית ליה בריש הפרה (כ"ק מו. ושם) אפילו ניחא אומר בכרי ומזיק אומר שמא המע"ה ואין לומר דרב יהודה כסומכוס דאמר ממון המוטל בספק מוקצין ולא אזיל בתר חזקת ממון ולהכי כי איכא בכרי ושמא טוטל הכל והמם דקאמר אמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי סומכוס אבל חכמים אומרים זה כלל גדול בדין כו' אלינא דרבנן קאמר ולא לא סברינן ליה להמם (בב"ב דף נב:) משמע דסבר כרבנן גבי מוכר שור לחבירו ונמצא נגחן ועוד דתנן בפרק השואל (ב"מ לז. ושם) המשאיל אומר אפילו מתה והלה אומר אינו יודע מייב וקאמר בגמרא לימא מיתיבא דרב נחמן ור' יוחנן ומאי קושיא הא ע"כ מתני' כסומכוס אפי' לרב יהודה דלרבנן מודה רב יהודה דפטור ורב נחמן ורבי יוחנן ע"כ כרבנן דלסומכוס לכל הפחות מוקצין אבל אי פליגי אליבא דרבנן ולסומכוס לעולם מוקצין אפי' בכרי ושמא פריך שפיר ממתני' דכרבנן אמינא דלסומכוס מוקצין וי"ל דהמם בכרי גרוע ושמא טוב דלפי שהמזיק לא היה שם טוען זה כרי ושמא דמזיק טוב דלא הוה ליה למידע אבל מנה לי בידך הכרי טוב והשמא גרוע דהוה ליה לידע אם מייב אם נאנו אבל קשה דבעי לימר הכא הא דרב יהודה דשמואל היא דפסק כרבן גמליאל והמם בכרי גרוע ושמא טוב שהבעל אינו יודע מתי נגבעלה ואם כן מיקשי דשמואל לדשמואל דפ' הפרה (כ"ק מו. ושם) ויש לומר דה"מ לימר וליטעמיך ועוד יש לומר דסוגיא דהכא סברה דזה כלל גדול בדין לא לניחא אומר בכרי ומזיק אומר שמא אלא כדקאמר התם אי נמי לכי הא דקאמר על זה דאפילו לפי אי נמי דהתם לא אתי שפיר דהא פסוק המנין (שם דף לה: ושם) אית להו לרבנן בהדיא דאפי' ניחא אומר בכרי כו' ושמואל סובר כרבנן דלמוכח בהמוכר שור לחבירו: **אלא** דאיבא מנו. האי שנויא לא אתיא אלא לרב נחמן דלר' יוחנן בהדיא דמוכח עץ ליכא מנו דשמואל אומר שאולה מתה והלה אומר אינו יודע מייב דלשמואל ליכא דלמשני כדמשני לרב נחמן ולרבי יוחנן כגון שיש עסק שבועה ביניהן ומתוך שאינו יכול לישבע משום דשמואל אית ליה בהדיא בפ' כל הנשבעין (שבועות ל' מז. ושם) דחזרה שבועה לסיני ולא משום וי"ל דאיכא למימר דלעולם אמר לי בידך והלה אומר אינו יודע לשמואל דשמואל אמרי' דהשואל כשיש עסק שבועה ובהכחה תנא דאית ליה מתוך שאינו יכול לישבע משום והוא סבר כאידך תנא דפליגתא דתנאי היא בפרק כל הנשבעין (שם). ועי' ביאור תוס' ב"מ לז: סד"ה רב הונא): לא

---

[1] ריל אפי' אם קיבל בה קונטרס מחות מנ' סנים ואמן ל"ע דאיכ' דיאלך טוען אמת עד שלא אתקיבון.

עין משפט נר מצוה

עין א טוש"ע אה"ע פי' סו סעיף ז:

עין ב מיי' פי"ח מהל' אישות הל' יח סמג עשין מת טוש"ע שם ס' סח סעיף ט:

עין ג מיי' פ"ט מהל' טוען ונטען הל' ז סמג עשין לה טוש"ע מ"מ סימן עה סעיף ט:

תוספות רי"ד

ב"ד של כהנים וכו'. אמר רב יהודה לא ב"ד של כהנים כלבד אמרו אלא אפילו משפחות המיוחסות שבישראל אם רצו לעשות כדרך שהכהנים עושין עושין ולא אמרי' דמחזי כעוקרים תיקון חכמים: **מתני'** הנושא את האשה ולא מצא לה בתולים היא אומרת משארסתני נאנסתי ונסתחפה שדך והוא אומר לא כי אלא עד שלא ארסתיך והיה מקחי מקח טעות רי"ג ור"א אומרי' נאמנת ורי"י אומר לא מפיה אנו חיין אלא הרי היא בחזקת בעולה עד שלא תתארס והטעתו עד שתביא ראיה לדבריה היא אומרת וכו' מכאן מוכח שיש כתובה לארוסה ומשעת שארסה נתחייב בכתיבה בתנאי כ"ד ומ"ה קאמרה ליה הכי דמקודם שנבעלה הוה משיעבד לה ועכשיו שנאנסה לא הפסידה שעבודה דאי אמרת אין כתובה לארוסה עד שיכנסה וזאת כבר נבעלה קודם הנשואין אדרבה אומר הבעל לאשה נסתחפה שדך שהפסדת בתוליך ובעת הנשואין בעולה היית א"ו טעמא הוא משום דיש כתובה לארוסה ומשום אירוסין נתחייב לה: והוא אומר לא כי וכו'. פי' ואין לך כלום דהכי אוקמיה רבא לעיל מקח טעות לגמרי משמע דכנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה א"ל כלום: ר"ג ור"א אומרים נאמנת. פי' ואפילו לבעלה מותרת אם היה ישראל [1] דמאי דאמרן לעיל שהבעל נאמן לאוסרה עליו דוקא בברי ובברי דהוא אומר פתח פתוח מצאתי והיא אומרת לא כי אלא פתח סתום היה ומכחשה ליה התם בעל נאמן לאוסרה עליו דשרייה אנפשיה תחיכה דאיסורא אבל הכא דאיהי טענה ברי ובעל שמא מותרת היא לו שהיא נאמנת בכל הן ליטול כתובתה והן להיות מותרת לו: ורי"י אומר וכו'. פי' בהא פליגי דר"ג סבר אוקי איתתא אחזקתה ובחזקת בתולה הות קיימא ומסקינא לא מפקינן לה מחזקתה ורי"י סבר אוקי ממונא בחזקת מריה ומן ספיקא לא מפקינן ממונא עד שתביא ראיה לדבריה מר אזיל בתר חזקה דגופא. ומר אזיל בתר חזקה דממונא. ואמרי' לקמן דהיכא אזיל ר"ג בתר חזקה דגופא דוקא בברי ושמא דאיהי טענה ברי והבעל שמא התם אזיל ר"ג בתר חזקה דגופא ומפקינן ממונא מחזקת מריה אבל בשמא דשמא מודה ר"ג דלא אזלי בתר חזקה דגופא אלא בתר חזקה דממונא והמע"ה: אר"י א"ש הלכה כר"ג ואי קשיא היכי פסיק שמואל הלכה כר"ג דאזיל בתר חזקה דגופא ומפיק ממונא מחזקת מרי' והתנן בב"ק שור שגנבו את הפרה ונמצא עוברה בצידה ואין ידוע אם עד שלא ילדה גנבה ואם משילדה גנבה משלם חצי נזק לפרה ורביע נזק לולד ואמרי' עלה בגמרא אר"י א"ש זו דברי סומכוס דאמר ממון המוטל בספק חולקין אבל חכמים אומרים זה כלל גדול בדין המע"ה למה לי' למימר זה כלל גדול בדין ואפילו נזיק אומר ברי ומזיק אומר שמא והא במתני' איכא חזקה דגופא ואיכא חזקה דממונא דאוקי פרה אחזקתה ואימור מעוברת היתה בשעת גניבה ומחמת גניחת השור הפילה וחייב ליתן לו חצי נזק ולמזיק איכא חזקה דממונא וכיון דאית לנזק חזקה דגופא פליג ר"ג דאזיל בתר חזקה דגופא ומפיק ממונא מחזקת מריה ובשלמא אמתני' לא פליג ר"ג משום דהוי"ל שמא דשמא דהכי אמרי' לקמן דבשמא דשמא לא אזיל ר"ג בתר חזקה דגופא אלא סבר המע"ה אלא במאי דאמרי' דאפילו נזיק אומר ברי ומזיק אומר שמא אמרי' המע"ה והא בהא מילתא פליג ר"ג דהיכא דתובע אומר ברי ונתבע אומר שמא אזלי' בתר

מוסרות הש"ס

[1] (לעיל יח: לקמן מז.). [2] (לקמן לו.). [3] (לקמן מב:). [4] ב"ק קיח. כנס מקיעת לז: הקם קנו: (ע' ב"ב קלה.). [5] (קדושין מה: ש"נ). [6] (עיין תוס' יבמות יח: ד"ה לפי דרב מלאי). [7] (לקמן יג.). [8] (לקמן יד., ב) (ברכות לו. וש"נ ע"ז מ"ש תגיגה טו: פירוש על מעגלא). [9] (נ"י כ"ח). [10] (שיך לע"ח).

גליון הש"ס

גמ' **הא** דרב הונא וה"י דשמואל היא. עיין יבמות יח ע"ב תד"ה דאי דרבי.

מוסף רש"י

הנושא **את האשה.** בחזקת בתולה (לעיל יא:), היא אומרת משארסתני נאנסתי. יאמת לי מאתים (לקמן מז:). **לא מפיה אנו** חיין. שתהא נאמנת, אלא הטעמד ממון על חזקתו, ולא אומרים כתר חזקה דגופא לומר הואיל ופסק כדיניו על שעת אירוסין מה היא, הטעמד הנוף על חזקתו של קודם לכן, והרי נולדה בתולה (לקמן עה:). **ורב בחמנן ורבי יוחנן** אמרי פטור. ומיהו יסבע כדאמר שאין יודע שחייב לי כלום, דאלא עדיף שמא מגרי, דכל מי נמי היי טענן ליה אין לך כדי כלום הוי משבעינן ליה שבועת היסת (ב"ק קיח).

תוספות רי"ד (המשך)

חזקה דגופא ומפקינן ממונא מחזקה מריה והיכי אר"י משמיה דשמואל דחכמים פליגי על סומכוס ואמרי המע"ה ולמימרא דהלכה כחכמים דהא כחכמים איפסקא הלכתא וא"כ קשה דשמואל אדשמואל וי"ל דלא ק' דהיכי אזיל ר"ג בתר חזקה דגופא ואפיק ממונא מחזקת מריה ה"מ גבי אשה ובעל שכבר הבעל מחויב ועומד כבתובת האשה דשיר כתובה עליו והוא בא מספק למטרי אע"ג מגה שהוא מחויב ועומד בו התם ודאי אר"ג אוקי אתתי' אחזקתה ואפיק ממונא מיני' דבעל כי היכי דהוה משיעבד לה מעיקרא ורי"י אפ"ה פליג עלי' דלא שיש לחובע חזקה דגופא אלא אמרי' המע"ה ולא ק' דשמואל אדשמואל: איתמר מגה לי בידך והלה אמר אינו ר"ה ור"י אמרי חייב ר"נ ורי"י אמרי פטור מלשלם ר"ה ורי"י אמרי חייב ברי ושמא ברי עדיף ר"נ ורי"י אמרי פטור אמרי חייב ברי ושמא ברי אינו ממונא בחזקת מרי' פי' ומ"מ משבעי' לי' שבועת היסת שכן הוא כדבריו שא"י שחייב לו ונפטר: לימא ר"ה ור"י דאמרי כר"נ ור"נ ורי"י דאמרי כרי' יהושע. פי' דהכא נמי אשה אומרת ברי ובעל אומר שמא אמר לך ר"נ אנא דאמרי אפילו לר"נ ע"כ לא קאמר ר"נ התם אלא משום דא"ל אוקי איתתא אחזקתה פי' מספקא לן אשעת אירוסין אי בתולה הוה ואי בעולה הוה העמד אשה על חזקתה ובתולה היתה השתא היא דאיתנס לאחר אירוסין אבל הכא מאי חזקה אית לי' לאחי תובע דנוקמי אחזקתה לגבות דיל בתר חזקת דממונא דאל"כ [אלא] דרב נחמן לא מתוקם כר"ג אלא כר' יהושע ור' הילכתא אהלכתא. ודומרה גרים ע"כ לא קאמר ר"נ התם אלא משום דאיכא למימר מינו. פי' מינו דאי בעי' טענה טענה מעלייתא מהך כגון גבי מיאורסתני נאנסתי מינו דאי בעיא אמרה מוכת עץ אני ולא סבלה נפשה מכהונה וקאמרה נאנסתי דקא סבלה נפשה מכהונה ש"מ קושטא קאמרה וגבי היא אומרת מוכת עץ אני מינו דאי בעי' אמ' מוכ"ע אני תחתיך ואת אין לה מאתים וקאמרה מוכת עץ אני מיקומם לכן ואין לה אלא מנה נאמנת אלא הכא גבי האי תובע מאי מינו איכא וה"ה נמי דהוה מצי ר"נ למימר ע"כ לא קאמר ר"נ התם אלא משום דבעל הוה מחויב לה כתובה מעיקרא ועכשיו הוא בא לפטור עצמו אבל במנה לי בידך שלא ידענו שנתחייב לו מיקומם לכן אלא עכשיו אנו רוצים לחייבו לא אמר וכו' ובדתיבנא לעיל אלא חד מתרי טעמא נקט. ה"נ מסתברא כדשינן

ביון דחזו דמזלולי בהו. פירש בקונטרס שהיו קלות בעיניהן להוליאן לפי שהיתה כתובתן מועטת וקשה דמעיקרא נמי הוו יודעי שקלות בעיניהן להוליאן כיון דמועט ונלמה לר"י לפרש דמזלולי בהו שמקנא כי אדם היו נמנעים מלנושאם לפי שהיו קלות בעיניהן שאין לה כתובה אלא רביע ממה שיש לה לנשואה ומקיטו לה מאתן כיון דחזו דפרסי מיניהו לגמרי והיו קופלים קודם על בתולות ישראל ולא היה שום אדם קופץ עליהם אהדדיהו למילתייהו שהיו נמנעים ולא לגמרי פורשים וכמר הכי נקט ופרש: [1]**בית** דין של כהנים היו גובין כו' **ולא** מיחו בידם חכמים. תע"ש שלא כתב בלשון תוספת אלא מרבע מאות דחזו ליכי וקא ס"ד דלא תגבה אלא חזו ובלשון תוספת לא כתב קא משמע לן דמנהג טוב מאד הוא ולאוי להיות בכתובה ובמשפחות המיוחסות ושייך בהו למימר דחזו ליכי ואפי' לא כתב לה כתובה גובה מרבע מאות בתנאי כ"ד כמו בכנות ישראל מאתים דתקנה גמורה היא: **והוא** אומר לא כי כו'. תע"ג דבסוף המנין (כ"ק דף לה: ושם) דייק מדקתני לא כי למיירי בכרי הכא דליכא למיטעי קתני לא כי תע"ג למיירי בשמא: **מנה** לי בידך והלה **אומר אינו יודע.** פי' אינו יודע אם הלוותיו ממעות אבל הלוותיו ואינו יודע אם פרעתיך תנן בהדיא בגחזל בתרא (שם קיח.) למיר: **רב** הונא ורב יהודה **אמרי חייב.** לכאורה נראה שאינו יכול לישבע משום דטעמייה דר' אבא משום דדיים (שבועות ל' מז.) שבועת ה' תהיה בין שניהם ולא בין היורשין דשניהם לא ידעי אלא שעד אחד מעיד שאחד מייב לאחיו מנה דבאבוה ממון שאינו יכול לישבע משום תימה דרב יהודה גופיה אית ליה בריש הפרה (כ"ק מו. ושם) אפילו ניחא אומר בכרי ומזיק אומר שמא המע"ה ואין לומר דרב יהודה כסומכוס דאמר ממון המוטל בספק מוקצין ולא אזיל בתר חזקת ממון ולהכי כי איכא בכרי ושמא טוטל הכל והמם דקאמר אמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי סומכוס אבל חכמים אומרים זה כלל גדול בדין כו' אלינא דרבנן קאמר ולא לא סברינן ליה להמם (בב"ב דף נב:) משמע דסבר כרבנן גבי מוכר שור לחבירו ונמצא נגחן ועוד דתנן בפרק השואל (ב"מ לז. ושם) המשאיל אומר אפילו מתה והלה אומר אינו יודע מייב וקאמר בגמרא לימא מיתיבא דרב נחמן ור' יוחנן ומאי קושיא הא ע"כ מתני' כסומכוס אפי' לרב יהודה דלרבנן מודה רב יהודה דפטור ורב נחמן ורבי יוחנן ע"כ כרבנן דלסומכוס לכל הפחות מוקצין אבל אי פליגי אליבא דרבנן ולסומכוס לעולם מוקצין אפי' בכרי ושמא פריך שפיר ממתני' דכרבנן אמינא דלסומכוס מוקצין וי"ל דהמם בכרי גרוע ושמא טוב דלפי שהמזיק לא היה שם טוען זה כרי ושמא דמזיק טוב דלא הוה ליה למידע אבל מנה לי בידך הכרי טוב והשמא גרוע דהוה ליה לידע אם מייב אם נאנו אבל קשה דבעי לימר הכא הא דרב יהודה דשמואל היא דפסק כרבן גמליאל והמם בכרי גרוע ושמא טוב שהבעל אינו יודע מתי נגבעלה ואם כן מיקשי דשמואל לדשמואל דפ' הפרה (כ"ק מו. ושם) ויש לומר דה"מ לימר וליטעמיך ועוד יש לומר דסוגיא דהכא סברה דזה כלל גדול בדין לא לניחא אומר בכרי ומזיק אומר שמא אלא כדקאמר התם אי נמי לכי הא דקאמר על זה דאפילו לפי אי נמי דהתם לא אתי שפיר דהא פסוק המנין (שם דף לה: ושם) אית להו לרבנן בהדיא דאפי' ניחא אומר בכרי כו' ושמואל סובר כרבנן דלמוכח בהמוכר שור לחבירו: **אלא** דאיבא מנו. האי שנויא לא אתיא אלא לרב נחמן דלר' יוחנן בהדיא דמוכח עץ ליכא מנו דשמואל אומר שאולה מתה והלה אומר אינו יודע מייב דלשמואל ליכא דלמשני כדמשני לרב נחמן ולרבי יוחנן כגון שיש עסק שבועה ביניהן ומתוך שאינו יכול לישבע משום דשמואל אית ליה בהדיא בפ' כל הנשבעין (שבועות ל' מז. ושם) דחזרה שבועה לסיני ולא משום וי"ל דאיכא למימר דלעולם אמר לי בידך והלה אומר אינו יודע לשמואל דשמואל אמרי' דהשואל כשיש עסק שבועה ובהכחה תנא דאית ליה מתוך שאינו יכול לישבע משום והוא סבר כאידך תנא דפליגתא דתנאי היא בפרק כל הנשבעין (שם). ועי' ביאור תוס' ב"מ לז: סד"ה רב הונא): לא

---

[1] ריל אפי' אם קיבל בה קונטרס מחות מנ' סנים ואמן ל"ע דאיכ' דיאלך טוען אמת עד שלא אתקיבון.